

חן תירוש
הרצוג פוקס נאמן

ציטוט מומלץ

תירוש ח. 2021. שיקולי סביבה, חברה וממשל תאגידי בהשקעות. אקולוגיה וסביבה 12(1).

הפגנת מחאה אל מול משרדי חברת השקעות. האם הטמעת שיקולי סביבה, חברה וממשל תאגידי בהשקעות היא מהלך של greenwash (התיירקות) או צעד הכרחי הנדרש ליציבותם של הגופים הפיננסיים? | צילום: ליאור קליין

שיקולי סביבה, חברה וממשל תאגידי בהשקעות

נקודת מבט

6 באפריל, 2021

גיליון אביב 2021 / כרך 12(1)

בחודש דצמבר האחרון התאספה קבוצת מפגינים קולנית סמוך לבניין מרכז שירות הלקוחות של אחת מחברות הביטוח והפיננסים הגדולות בישראל. העילה להפגנה של הקבוצה הייתה מדיניות ההשקעה שהחברה הכריזה עליה. מדיניות השקעה של חברת ביטוח היא בדרך כלל, בלשון המעטה, חומר טכני לשיבות דירקטוריון – לא סיבה להפגנות סוערות שבמהלכן מפגינים שופכים צואה מדומה, כפי שהתרחש בלובי של בניין החברה. מה היה, אם כך, מסעיר כל כך במדיניות ההשקעה של אותה חברה?

זמן קצר לפני כן הכריזה החברה כי תנהל את השקעותיה לפי עקרונות ESG (שלושת הגורמים המרכזיים למדידת קיימות והשפעה חברתית של עסק או חברה: סביבה, חברה וממשל תאגידי – Environmental, Social, and Corporate Governance). לדוגמה, החברה הצהירה כי השקיעה כמיליארד שקל בקרן הפועלת בתחום האנרגיה המתחדשת ובקרן המפתחת אגרות חוב המיועדות להשקעה במיזמים מצמצמי זיהום במדינות מתפתחות. בהודעה באתר האינטרנט שלה הצהירה החברה כי מדיניות השקעות זו מבטאת "אחריות לשילוב ערכים במרכיב ההשקעות" ומחויבות כלפי החוסכים והעולם שהם חיים בו. המפגינים, לעומת זאת, סברו כי מדובר ב-greenwash (התיירקות) ואחת מהמפגינות סיפרה לתקשורת כי "הגיע הזמן שבית ההשקעות יסיט את הכספים שלו מדלקי מחצבים ולא יספר לנו מעשיות נוסח ESG".

הקונפליקט שהתעורר בין ענקית הפיננסים הישראלית לבין המפגינים הנלהבים הוא כמובן רק קצה הקרחון של קונפליקט גלובלי עמוק יותר. השנים האחרונות הביאו לגלים חברתיים של מחאה נגד הממשלות ונגד התאגידים הגדולים. המפולת הכלכלית של 2008, משבר האקלים ולאחרונה משבר הקורונה ואוזלת היד הבין-לאומית בהתמודדות עימם, הביאו למשבר אמון ולספקנות ביחס למינעים ולסיכויי ההצלחה של יוזמות לקידום מטרות חברתיות וסביבתיות. לכן, אפילו כאשר חברות עסקיות בוחרות להוביל בתחומים אלה ומקדמות מדיניות בת-קיימא, הן מתקבלות בו זמנית בברכה ובחשדנות עמוקה.

מצעד אקלים, לונדון, ספטמבר 2014. "השנים האחרונות הביאו לגלים חברתיים של מחאה נגד הממשלות ונגד התאגידים הגדולים... התחשבות בשיקולים סביבתיים או חברתיים, כמו גם ממשל תאגידי ראוי, אינם קישוט להשקטת המצפון אלא הפנמה שמדובר בסיכון עסקי לכל דבר" | צילום: גארי נייט

אותה חברת ביטוח שפתחנו בה הצהירה, מצידה, כי היא בסך הכול מיישרת קו עם גופי ההשקעה בעולם. בכך היא צודקת. ישראל, כתמיד, מאחרת לאמץ את מה שבאירופה ובארה"ב כבר נעשה נורמה. למשל, ימים ספורים לפני שנערכה אותה הפגנה, הודיעה קרן הפנסיה של מדינת ניו יורק – אחת הגדולות בארה"ב, המנהלת נכסים במעל ל-200 מיליארד דולר – כי תשנה את תמהיל נכסיה לצורך הגעה ליעד של אפס פליטות גזי חממה עד לשנת 2040. ענק הפיננסים ג'יי פי מורגן צ'ייס הודיע באוקטובר 2020 כי יקצה כ-30 מיליארד דולר להשקעות לקידום עסקים וקהילות של מיעוטים. הבנק המרכזי האירופי (ECB), הגוף המאחד רגולטורים של המערכות הבנקאיות באיחוד האירופי, פרסם בנובמבר 2020 מסמך הנחיות להתנהלות המצופה מגופים בנקאיים בכל הקשור להטמעת שיקולי ESG בניהול הסיכונים הפיננסיים שלהם.

הודעות בנוסח זה, של גופים מוסדיים, מנהלי השקעות ובנקים, המודיעים על אימוץ מדיניות ESG בכלל ואימוץ מדיניות בקשר לשינוי אקלים בפרט, מתפרסמות בעולם בקצב הולך וגובר. השאלה, עם זאת, נותרת בעינה – האם מדובר באמת בהפנמה שכוחות השוק אינם הכול, והשוק נועד ויכול לקדם גם מטרת סביבתיות וחברתיות? האם מדובר בשינוי קוסמטי בלבד? או שמא, כפי שאותה חברת ביטוח טוענת בפרסום שלה, מדובר בכלל בצעד כלכלי נכון ובניהול סיכונים מיטבי שייטיב עם החוסכים לטווח הארוך?

התשובה, ככל הנראה, איננה גורפת ואחידה בקרב כל התאגידים. עם זאת, התפתחות מעניינת אחת יכולה להאיר את הדיון באור אחר. בזירה הישראלית, שעד כה נשלטה, כאמור, רק על-ידי השוק, נכנס עתה גם הרגולטור, וגם כאן באיחור ניכר אחר מקביליו בעולם. **רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון פרסמה לאחרונה טיוטת חוזר^[1] לגופים המוסדיים שבפיקוחה, ולפיו יהיה עליהם לקבוע מדיניות השקעה ביחס לשיקולי ESG**. כלומר, אימוץ שיקולים אלה יהפוך מיוזמה של השוק לחובה רגולטורית. כידוע, הרגולטור אמון לא על תדמיתם של הגופים המוסדיים אלא על יציבותם, ויש שיאמרו שבטיטות החוזר מביע הרגולטור את דעתו כי ניהול סיכונים ESG הוא ניהול סיכונים נכון. כלומר, הדיון אינו מתנהל עוד במישור הערכי או התדמיתי, אלא במישור הכלכלי: התחשבות בשיקולים סביבתיים או חברתיים, כמו גם ממשל תאגידי ראוי, אינם קישוט להשקטת המצפון אלא הפנמה שמדובר בסיכון עסקי לכל דבר. זוהי פריזמה חדשה לבחינת היחסים המורכבים בין השוק לסביבה ולחברה וזו שתלווה אותנו שנים קדימה.

1. רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון. 2021. תיקון הוראות החוזר המאוחד – פרק 4 לשער 5 "ניהול נכסי השקעה" (שיקולי השקעה הנוגעים להיבטים סביבתיים, חברתיים והיבטי ממשל תאגידי ולסיכונים מתפתחים, סיכוני סייבר וסיכונים טכנולוגיים).